

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ДВОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Богиня Л.В., Горбенко Є.В.

Українська медична стоматологічна академія

Україна завжди була і є привабливою країною для іноземців, що мріють отримати фахову освіту в різних галузях знань.

Питання «Якою мовою навчатися?» є досить суттєвим для більшості абітурієнтів, що вступають до закладів вищої освіти України.

З одного боку, є держава Україна, отже й навчання мало би бути українською. З іншого боку, існують реальна мовна ситуація у регіоні, де отримує освіту іноземець, традиції навчання іноземних громадян російською мовою, рекомендації родичів, друзів, суб'єктів підприємницької діяльності, які супроводжують кандидата на навчання з моменту отримання запрошення до прибуття у ВНЗ.

Державною мовою України є мова титульної нації. Згідно зі ст. 48 закону України «Про вищу освіту» в останній чинній редакції від 13 березня 2016 року «1. Мовою викладання у вищих навчальних закладах є державна мова. 2. ... Для викладання навчальних дисциплін іноземною мовою вищі навчальні заклади утворюють окремі групи для іноземних громадян, осіб без громадянства, які бажають здобувати вищу освіту за кошти фізичних або юридичних осіб, або розробляють індивідуальні програми. При цьому вищі навчальні заклади забезпечують вивчення такими особами державної мови як окремої навчальної дисципліни. Перелік іноземних мов, якими здійснюється викладання навчальних дисциплін, визначається вищим навчальним закладом.» [1]

Маючи позитивну динаміку збільшення кількості іноземних громадян, які навчаються в Україні, майже не маємо наукових досліджень причин, що впливають на вибір кандидатами на навчання мови здобуття фахової освіти.

Згідно зі статистичними даними Міністерства освіти і науки України «майже половина студентів-іноземців протягом 2015-2016 навчального року

здобувала освіту українською мовою. У більш ніж тридцяти відсотків викладали російською. Англійською ж мовою навчались майже дев'ятнадцять відсотків іноземних студентів в Україні» [2]

Іноземні студенти, рідна мова яких англійська, звичайно віддають перевагу саме англійській як мові навчання. Тому вихідці з англомовних країн здебільшого здобувають освіту англійською мовою.

Останні роки збільшується кількість іноземних громадян, що вступаючи до "УМСА", обирають мовою навчання англійську. З огляду на цей факт маємо зазначити, що в реаліях Полтавщини студенти опиняються у трьохмовному середовищі: з одного боку всі навчальні дисципліни викладаються англійською, з іншого – студенти вивчають дисципліну "Українська мова як іноземна", а мовне середовище міста продовжує залишатися "суржиковим" з переважанням російської.

Процес адаптації студентів, які в перший рік проживання в Україні вступають до академії і навчаються англійською мовою, проходить складніше, більш тривалий і, в більшості випадків, негативно позначається на психологічному стані й результатах навчання першокурсника.

Для багатьох іноземців незрозумілим є той факт, що більшість населення Полтави не послуговується українською у повсякденному житті, а отже українська мова, яку вони вивчають, не повністю задовольняє їх потреби під час спілкування в місті, в магазинах, аптеках, лікарнях тощо.

Наразі в іноземця виникає психолінгвістичний дисонанс: якщо більшість населення спілкується російською, навіщо вивчати українську?

На нашу думку, саме вдалий педагогічний супровід іноземних громадян у перший рік проживання в Україні, роз'яснення на основі життєвих ситуацій важливості вивчення української мови, зокрема демонстрація її функціонування в медичних закладах, офіційних документах, додають впевненості іноземцям у необхідності володіння мовою країни навчання.

Останні роки відмічаємо збільшення кількості іноземних громадян, які вибирають англійську як мову навчання, але прибувають в "УМСА" не на

початку навчального року, а у березні-квітні з метою вивчення мови як "мови виживання". Для такої категорії іноземців у навчально-науковому центрі з підготовки іноземних громадян Української медичної стоматологічної академії впроваджений інтенсивний курс мовної підготовки у обсязі 300 годин.

Програма інтенсивного курсу мовної підготовки укладена на основі тимчасової програми навчальної дисципліни "Українська мова як іноземна" для іноземних слухачів підготовчих факультетів/відділень вищих навчальних закладів МОЗ України, затвердженої у 2015р.

Мета цього курсу – знайомство з фонетичною структурою української мови, оволодіння навичками літературної вимови, пізнання особливостей граматичної системи української мови, практичне оволодіння мінімальним лексичним запасом для спілкування в україномовному середовищі на побутовому рівні, вихід на елементарний рівень комунікації.

Викладачі навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян нашої академії працюють над укладанням навчального посібника інтенсивного курсу вивчення української мови. Відібраний фонетичний, граматичний, мовний та країнознавчий матеріал, який відповідає комунікативним потребам іноземців, що живуть і навчаються в Україні. Пропоновані лексичні теми відповідають найтипівішим мовним ситуаціям. Системне подання лексичного матеріалу передбачає роботу над формуванням словникового запасу. Нова лексика вводиться в фонетичних вправах для читання, граматичних завдань, мовних моделях, діалогах, текстах.

Кожне заняття містить обов'язковий фонетичний, орфоепічний, граматичний матеріал, пов'язаний з лексичною темою. Теоретичний матеріал подається стисло, у спрощеному вигляді, у схемах та таблицях, іноді шляхом зіставлення фонетичних і граматичних особливостей української та англійської мов. Основна увага надається комунікативним вправам, діалогам, текстам. Кожне заняття містить словник, де зібрані й описані найбільш уживані слова та словосполучення теми. Посібник розрахований переважно на аудиторну роботу під керівництвом викладача, але деякі вправи та завдання пропонуються для

самостійного вивчення. Для зручності користування під час самостійної роботи завдання в посібнику даються двома мовами, а слова в словнику - за алфавітом. Деякі слова в словнику наведені в тій граматичній формі, в якій вони зустрічаються в тексті уроку, щоб зняти труднощі розуміння окремих відмінкових форм. Лексичні теми представляють побутову та навчальну сфери спілкування й є традиційними в практиці навчання мови як іноземної: "Моя родина", "Робочий день та вільний час студента", "Моє навчання в академії та життя в Україні", "Майбутня професія", "Моє рідне місто", "Місто, де я живу й навчаюся", "Україна". Тематична лексика "Житло, меблі", "Продукти, посуд, приготування їжі", "Одяг, взуття" тощо опрацьовується під час читання спеціально укладених адаптованих текстів. Матеріали посібника проходять апробацію, після внесення змін та доповнень планується видання посібника типографським друком.

Мусимо зазначити, що на підготовчому відділенні нашої академії з моменту його створення у 1997 році навчання іноземних громадян здійснювалося переважно російською мовою. Але з першого ж навчального року всі студенти вивчали ознайомчий курс української мови як мови країни, де вони отримують фахову освіту.

Принагідно зазначимо, що для іноземних громадян, які здобувають медичну освіту, мова є не об'єктом вивчення, а інструментом для отримання знань та одним з найважливіших засобів адаптації, входження в новий соціокультурний простір.

На жаль, маємо багато інших чинників, що не додають позитиву в життя іноземних студентів [3], тож вирішення питання вдосконалення вивчення української мови є дуже важливим.

Окресливши окремі проблеми впровадження української мови у закладах вищої освіти нашого регіону, плануємо надалі проводити дослідження причин та наслідків вибору іноземними громадянами англійської, української, російської мови для здобуття фаху та пошук шляхів вдосконалення навчання українською.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» // [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Тимчасова програма навчальної дисципліни "Українська мова як іноземна" для іноземних слухачів підготовчих факультетів/відділень вищих навчальних закладів МОЗ України. Київ. – 2015р.,
3. Половина студентів-іноземців в Україні навчається українською мовою. // Портал мовної політики. 2016. Режим доступу :<http://language-policy.info/>
4. Сповідь іноземця: як це – жити й навчатися в Україні? [Електронний ресурс]// Studway. - 2016. - Режим доступу : studway.com.ua/inozemci-v-ukraini/